

თეატრი
სხუპრებ

1910 სათავცრთ სალიტერატურთ აქერნალი № 23

კ ვ ი რ ა , 13 ი ბ ვ ი ს ი

ოტონე ფრანკარდი
გამოჩენილი იტალიელი მსახიობი-ტრანსსიფერმატორი
გასტროლების გამო ქართ. თეატრში

წლიურად 5 მ., ნახევარ წლით 3 მ., ცალკე ნომერი 10 კ. ხელის მოწერა მიიღება დრ. სახ. კანტორაში იოსებ იმედაშვილთან. თიფლის. Редакция «Театри да Цховრება»

Иос. Зах. Имедашвили ხელმოწერული წერილები არ დაიბეჭდება. — ხელთნაწერები საჭიროებისამებრ შესწორდება. — რედაქტორთან პირის-პირ მოლაპარაკება შეიძლება შუადღის 12—2 ს. ღ. საღ. 6—7 ს. ტელეფონი № 862

13 ი ვ ნ ი ს ი 1910 წ.

ავტორთა თეატრის გარშემო ვინც ხურჯილდო. ხურებს—პარიკმახერი, მეტანი-სამოსე, იჯარადარი, გამნათებელი, რეკვიზიტორი, ერთი სიტყვით—თეატრის შენობის პატრონიდან დაწყებული მეკარემდე,—ყველა შრომის ჯილდოს იღებს, დაუჯილდოვებელია მხოლოდ მათი ლუკმის გამჩენი—ავტორი, პიესის შემქმნელ-დამწერი, მთარგმნელ-გადმომცემთბელი...

და რალად უნდა გაგვიკვირდეს, თუ დრამატული ლიტერატურა სამადლო-სავალსაყიდ გავგზნდობია...

ამიტომაც, უმეტეს შემთხვევაში, ჩვენებური ნათარგმნი პიესები რალად ნაჩქარებია, დაუდინჯებელი, შეუსწორებელი,—რა ქნას ავტორმა ანუ მთარგმნელმა—შავის დასაწერად ძლივს იშოვა ქაღალდ-მელანი და იმდენი შეძლება სადღა მოეპოვებ, მეორედ გადასწეროს, შეასწოროს?!

ღიად, უმეტესობა ჩვენთა მწიგნობართა ასეთ მდგომარეობაში...

ვიმეორებ, როგორც უნუგებო მდგომარეობაშია ჩვენის მწერლობის სხვა დარგის მუშაქნი არიან ჩაცვიფლენი, მზგავსევი სავალალო ბედს განიცდიან ჩვენის სცენის მწერლობითი მუშაქნი,—სხვათა ლუკმის გამჩენნი თვით ხშირად ულუქმა-პუროდ იმშვივან...

თუ ქართველი მსახიობ-სცენის მოყვარენი საზოგადოებრივ აღლოიანობას ეგოდენად მოკლებულნი არიან, რომ პარიკმახერისა, მეტანისამოსისა, აფიშის დამბეჭდისა და სხვათა ძმათა მათთა წინაშე უფრო მეტს მოვალეობას პგრანბენ, ვიდრე დრამატურგის წინაშე, მა-

შინ დრამატულ საზოგადოებათ უნდა აღიმაღლონ ხმა, რაც შეიძლება, ჩქარა მოახდინონ სცენის მოღვაწეთა წარმომადგენელთა კონფერენცია და, სხვათა შორის, განიხილონ ავტორთა ჯილდოს საკითხიც, შეიმუშაონ სავალდებულო წესი, რომ საქართველოს ყველა დაბა-სოფლებში, თუ დიდ ქალაქთა სცენებზე დადგმულ პიესებიდან ერთხელვე გარდაწყვეტილი პროცენტი უმეკველად გარდაიხადონ ხოლომე წარმოდგენის გამმართველთ ავტორ-მთარგმნელთა დასაჯილდოვებლად.

ჩვენის ფიქრით, ამ გარდასახადთა მთავარი აუზი უნდა იქნას დრამატ. საზოგადოებანი, ანუ მათი გამმართველი მთავარი ბიურო.

ეს მით უმეტეს საჭიროა, რომ ყველა ავტორ-მთარგმნელს უკლებლივ მიეცეს თავისი შრომის ჯილდო და დაბა-სოფლებში წარმოდგენათა გამმართველ მსახიობთა და სცენის მოყვარეთაც გაუადვილდეთ საავტორო ჯილდოს დანიშნულებისამებრ გარდახდა...

დაე, პიესის თვითველ მოქმედებას—ნათარგმნს თუ ორიგინალურს,—მცირე ჟისი დაეღვას, მაგ., ათი შაური, მანათი, ორი ანუ ხუთი მინათი, ერთი სიტყვით თუნდა შაური, ოღონდ ფასი-კი ერქვას, რომ ავტორ-მთარგმნელმაც იგრანოს, მისი შრომა მუტუდ არ მიღის.

ქართველ დრამატურგ-მთარგმნელთა შრომის დაჯილდოებას რა დიადი მნიშვნელობა აქვს და რა სასარგებლო შედეგიც მოჰყვება,—ეს ხომ ყველასათვის აშკარაა...

ლ ო ქ ე ა

წმინდა ძაფები აბრეშუმისა
ენებით ავიწმე, ენებით დავართო
და მოგექსოვე უცხო სამოსი,
ვით მარიამმა, იესოს კვართი,
ლექსთწყობის ღმერთო!

ზეღმაველინე!—

მინდა ღრუბელი ცას გადავხალო,
ვიხილო შენი ღვთიური სახე
და ჩემს ეტრატზე კრძალით დავხატო.
შორს ბოროტო ხმავ!

ბოროტო სულო!—

სიყვარულს, იმედს, რწმენას ნუ ვამყრი,
ნუ ჰგმობ სიწმინდეს ჩემის ღმერთისას
და ჩემს სამსხვერპლოს ტლახს ნუ აყრი!

ბაბილინა

წარმოდგენები სოფლად

(მცირე შენიშვნა)

დადგა ზაფხული. პროვინციის მოდუნე-
ბული ცხოვრება ცოცხლდება. ახალგაზღვობა,
ქალაქის სიციხე-პაანაკებისაგან შეწუხებული,
ღროებით ტოვებს ქალაქს და სოფელში ბი-
ნავდება. ამ დროს სოფელი არა ჩვეულებრივ
სანახაობას წარმოადგენს! ნორჩ თაობას სი-
ცოცხლე შემოაქვს სოფელში,— გაზეთი, კამა-
თი, მსჯელობა, ერთად თავის ვეჯრა, ერთი-
მეორის აზრების გაზიარება,— ეს უჩვეულო
თვისებანი სოფლისა ღროებით აქაც ჩნდება.
ჩაღდება წარმოდგენების მმართავა: აქ-იქ ყველ-
გან წარმოდგენებს აწყობენ. სოფლის ინტე-
ლიგენცია ფუსფუსებს, საქმიანობს.

კარგია და დიდათ სასარგებლოც, რომ
ყველგან, ყოველ სოფელში ამ დროს წარ-
მოდგენები რიგიანათ იღმებოდეს, საუბედუ-
როდ უმეტეს შემთხვევაში წარმოდგენები სო-
ფლად კარიკატურულ ხასიათს ღებულობენ.
გამაჩენილი მსახიობი ქალი სარა ბერნარი
ერთს თავის თხზულებაში ამბობს: „ღიდი
დანაშაულობაა, თუ ოდნავ არ შეგიძლია აბა
თუ იმ ავტორის ნაწარმოებს ხორცი შეასხა,—

სცენაზე გამოიტანოვო!“ ჩვენში ამ აზრს ვასავა-
ლი არა აქვს. ზაფხულობით სოფლად ყველა
ჯიჯგნის, აწამებს პიესებს. უხვირო წარმოდგე-
ნებით საზოგადოებაში კარგავენ ნღობას წარ-
მოდგენებისადმი. მე დავესწარი ერთ პროვინ-
ციაში „სამშობლოს“ თამაშობდენ. შპისათვის
სომხური ჩოხა ჩაეცვათ და ბოხოხის ქულში
ბატის ფრთები გაერქოთ; ლევან ხიმშიაშვილი-
ცი წითელი შილის ბლუზითა და შალვრით
გამოეწყათ. ერთ პროვინციაში „ყაჩად არსე-
ნას“ ვილაც ხრინწიანი, ორ-გოჯა ახალგაზდას
ათამაშებდენ. ასეთივე კარიკატურული სახით
დამანახვეს ერთ სოფელში უხვირო სცენის მო-
ყვარებმა პ. ირეთელის „დამარცხებულნი“.
ეს მოვლენა ფრიად სამწუხაროა!! სასურველი
და დიდათაც სასურველია სოფლად ზაფხულო-
ბით იმართებოდეს წარმოდგენები, მაგრამ ამ
წარმოდგენებს აუცილებლად უნდა ხელმძღვე-
ნელობდეს არტისტები, ანუ მომწიფებულო,
სცენის კარგად მცოდნე ინტელიგენტები.—
კარგს იზამს დრამატული საზოგადოება, თუ
იკისრებს ზაფხულობით პროვინციებშიაც მსა-
ხიობთა დახმარებით წარმოდგენების ხელ-
მძღვენელობას.

ილია ბახტაძე

ს ა თ ი ბ შ ი

ჩემს აღტაცებას საზღვარი არა აქვს, რო-
ცა საღამოზე ტყის ახლოს სათიბში ვარ!..
ჩამავალი მზე ალისფრად ფერავს ცის ტა-
ტნობზე მთებივით აღმართულს თოვლისებურ
თეთრ ღრუბლებს და შიგნი-შიგან შექედილი
ფირუზის ცა, ბაჯაღლო ოქროს რგოლში
მჯღარი, ბრწყინავს და ვარვარებს წითელს
სხივებზე, ვით მომწიფებულო ყანა.
იწვის დასავლეთი, როცა მზე ღიმილით
იმალება და მკრთოლვარე სხივებით უქანასქენ-
ლად ეღამუნება არემარეს!..
მერცხლები, ტორაღლები, ნამვალები ერთ-
მანეთს ეჯიბრებიან, ჭკვილ-ჭლივლით მზის
სხივებს გამოჰკიდებიან!..
ნახირო შინისკენ მიეშურება ბღაილით
და პატარა მწყემსნი ხტომით მიჰყვებიან.

სალამოს ზეფირი ნახად, მომხიბლავად ჩურჩულებს და დაგუბებული ახალი თივის სურნელებს ყნოსვას საამურად ეამბობება!..

სალამოს გრილი სიო ალურსიანად ეარ-შიყება მუშის ჯანს და იგიც, გამხნეებული, ნაღველ-მიიწყებელი; მწყობრ სიმღერით მარ-დათ თივას აბულულებს!..

მკერცხლად დარბიან ბავშვები, თივაში კოტრაილობენ, გულიანად, წკრაილა ზარივით კისკისებენ!..

ფინიები, მურა-ძაღვები მათთან ერთად, ყვფით, ღრუნით, სიხარულით გორაობენ!..

ნიშანიკორაც, ზაქია-კამეჩიც ტბილათა სძოვს და იცოხნება!..

ყველა ხარობს... და შვანატრის ამ მშვენიერ წუთის განაგრძობას!..

გიორგი ფოცხოველი

ყვავილები

ყვავილებისას ესწავდი გვირგვინებს, სატრფოს საფლავზე დადება მსურდა, უკებ ნიაფა წაოჰქროლა,—
...რისთვის წამართვა.. რისთვის შეშურდა?

0 0

მინდვრად ყვავილთა კონა შეეკარი, ჩემთვის გვირგვინის შეკონვა მსურდა, ოცნება იყო... და სინამდვილემ ესეც წამართვა... ესეც შეშურდა!

0 0

კუბოს ფიტრები ყვავილით მოვრთე, გულზე კაეშანთ გუნდი აცურდა. სიკვილის ვეძებდი... ის არსით სჩანდა, ყვავილიც ჩემთვის მას შურდა, შურდა!

0 0

დდილო, შრომის წმინდა ყვავილი რომ დამბარე,— ვერსად ვერ ვპოვე, ბედნიერება ჩემთვის არ არის... ბედ-კრული შეილი გამოიგლოვე!

გ. ტაბიძე

დასავლეთ-ევროპულ მოდერნიზმის

პირითადი მოცუვები

(დასასრული, იხ. თ. და ც. №№ 18-20, 21)

VII

მოდერნისტი მწერლები, რომელნიც მოხსენებული გვყავდნენ—ვილიე დე-ლილ-ადანი, უილიდი, ჰომანსტალი, გიუისმანსი, სტრინდ-ბერგი, შნიცლერი და როდენბახი—კეთილ-შობილ კასტის ჩამომავლინი არიან და თავის გულისნადებითა და ზრახვით არისტოკრატის ეკედლებიან. ტხოვრების თანამედროვე ბატონ-ბატონთ, ბურჟუვებსა და დემოკრატულ სა-ზოგადოებას ეს მწერლები ზიზითი და აშკარა სიძულვილით შესსეკერიან.

გიუისმანსის ჰერცოგ დეზესენტი და ექიმი დე-ერმი სწყევლიან „ბანკირების, პრეტების, მეწერილმანებისა და ყასების“ სამეფოს. სტრინდბერგს ვერ გამოუძებნია უფიც და ვერავ ბრბოს შესაფერი სალამძღავი სიტყვები. როდენბახის ხუროთ-მამოღვარი ბორლიუტი წყევა-კრულვას უგზავნის მოვხსე მდაბიო-მოქალაქეთ. ვილიე დე-ლილ-ადანის პოეზია ზიზილით შორდება დაბალ რასას. შნიცლერი დასცილის ამ „სასარგებლო მოქალაქეთ“ რომელნიც ცოცხლობენ მხოლოდ წარყენილ სინამდვილით და არაფრად მიაჩნიათ ოცნებათა სამეფო. ამ „სასარგებლო მოქალაქეთ“ ჰომანსტალი აღარებს ზღვის ლოკოკინებს, რომელნიც ვერ განშორებიან თავის სოროს.

ყველა ზემო-ჩამოთვლილი მწერლები თავს ანებებენ თანამედროვე ბურჟუზიულ სინამდვილეს და მიემუტრებიან წარსულისაკენ, თვალს აპყრობენ „განსაცვიფრებელ და მშვენიერ საშუალო საუკუნეთ“, ფეოდალიზმის ეპოქის ლომბარდას, როკოკოს დროის ვენეციას. ბურჟუზიულ სინამდვილეს ეს მწერლები უბირ-დაპირებენ მშვენიერს წარსულს, რომელიც სულსა დაფავს სავაჭრო სამრეწველო ინტერესებისა და ტენიკის უღელ ქვეშ.

თუ ყურადღებით დავაძეკრდებით მოდერნისტულ პოეზიას, შევამჩნევთ, რომ ამ მიმდინარეობის მწერლები თავის ნაწარმოების გამირებად წარჩინებულ წოდების წარმომადგენელთ ირჩევენ: ვილიე დე-ლილ-ადანის პორტლანდელი ჰერცოგი და გრაფი დატოლი,

ოსკარ უაილდის ლორდ ჰანრი და დორიან გრეი, გიუსიმანის ჰერცოგ დეზესენტი, ჰოფმანსტალის გრაფი კლაუდო, და შნიტლერის ფონ-სალა და ფონ-ვერგენტინი. არც გასაკვირველია, ვინაიდან მოდერნისტი მწერლები თვით ამ წარჩინებულ წოდების ან ჩამოშავებულნი არიან, ან იდეოლოგები. დილაკ, მათ თავის ფსიხიკაში უნდა აღებულებათ გრძნობანი და გულის-აზრი საზოგადოებრივ იმ კლასისა, რომელიც მკაცრმა ისტორიულმა სვლამ დააქვეითა და რომელსაც უღმობიებლმა ბედის-წერამ ხელიდან გამოსტაცა ყველა პოზიციები: თანამედროვე სინამდვილიდან განშორების გრძნობა, ოცნებათაყენ მისწრაფება, სიმარტოვეს კულტი, ნირვანისა და მოსვენების ძიება, ზემოხსენებულ საზოგადოებრივ ჯგუფის კუთვნილი ყოველივე ეს გულისნადები სიციცხლის წინაშე ძრწოლაში და ამ ძრწოლიდან გამომდინარე ემოციებში ჰვობდა მდიდარ საზრდოს.

ეს არისტოკრატიული ინტელიგენცია, დროთა ბრუნვისაგან დაქვეითებულ კლასის წარმომადგენელი და იდეოლოგი, ყველაზე უკეთესად და ადვილად ახერხებდა ბურჟუაზიული კულტურის დამახასიათებელ ფენოკრიზისისა და უღმურების ხელოვნურ ხატებაში აღბეჭდვას.

ამაწიარად, არისტოკრატიული ინტელიგენცია მოდერნიზმის მებაირალტრედ შეიქმნა. ორმა მიზეზმა შეამზადა ახალი ლიტერატურული სკოლის გამარჯვება. თავის აღმადრენას ეს სკოლა ეძებდა კაპიტალისტურ ხანის სოციალურ ურთიერთობის ნიადაგზე წარმოშობილ თანამედროვე ნერვიულ, პასიურ, დაქანტულ ფსიხიკაში, ეს იყო მიზეზი, რომ მოდერნისტი ავღლი გასახიბდი იყო ბურჟუაზიული საზოგადოების დიდი ნაწილისთვის. ამასთან უნდა აღვნიშნოთ, რომ ძველი სკოლის მწერლები ახალმა სკოლამ დაამარცხა არა იმიტომ რომ იგი თავის დროზე წარმოიშვა. არა იმიტომ, რომ იგი მოდერნის წარმომადგენელი იყო, არამედ იმიტომ რომ იგი, წინადა ხელავენების, ბრინციბის მატარებელი იყო. ლიტერატურულ ასპარეზზე გამოსვლისას მოდერნისტები შეზღვედნ ნატურალიზმს. ეს მიმდინარეობა შექმნა პროლეტარულ მუშაობა-შრობაში გაწერანილი წერილ ბურჟუაზიულმა ინტელიგენციამ. ნატურალისტები ყოველთვის უკმაყოფილონი იყვენ ყოველდღიურ სინამდვილით, ლანძღავდენ ეკონომიურ წყობილებას,

წყლებლები და სუსტი მხარეები გამოჰქონდათ საქვეყნოდ, მთელს თავის იმედს სოციალიზმზე ამყარებდენ და რევოლუციით იმუქრებოდენ. ბურჟუაზიას მხოლოდ დროებით აინტერესებდა ნატურალისტების პესიმისტური და დაუნდობელი კალამი, ვინაიდან ხშირად განიცდიდა ზნეობრივ Katzenjammer-ის პერიოდებს; როდესაც ვაჭრობის საქმე ცუდათ მიდიდა, იზრდებოდა კრიზისის აჩრდილი, მრწველობა სუსტდებოდა. ხოლო სექსუალურ ანომალიების აღწერაზე დახარჯული ფურცლები სასიამოვნოდ უღიტივებდა ბურჟუაზიულ წარყვნილ სქესებრივ მადას-აღვიწაშებულებას. აშქარაა, ნატურალისტებისადმი, ამ უკმაყოფილო კრიტიკოსებისა და არა საიმედო პირებისადმი, ყურადღება ხანგრძლივი არ იქმნებოდა.

და აი, გაჩნდა სუფთად ჩაქმულ და „ზრდილობიან“ მწერალთა გუნდი. ამ გუნდს სწყურია „სინამდვილის ყოველსავე ფორმაში კეთილშობილება გამოსქვივოდეს“. ეს გუნდი არ წარმოადგენს ინტელიგენტ პროლეტარათა ხროვას, ანუ, გიუსიმანის სიტყვებით რომ ვსთქვათ, „ბრობოს, რომელიც ჩამორჩალოდუბანსებში და თავისი გესლით უმასპინძლებდა ყველასა და ყოველს“. არა, ეს მწერლები ლამაზი ტონის ხალხია, სუფთად და მოხდენილად აცვიათ: მოკლედ რომა ვსთქვათ, ესენი არიან „კეთილშობილთა მოდერნის შემამკაბელი დამამშვენებელი ქარიფანტიები“. მათ გულისხმად არ ჰყოფს „სამაგელი პრობა“, თავიბრს არ იმტრევენ სოციალურ კითხვათა აღსნაში. მათი აზრი და გონება მიჯაჭულია „სამარადისო პრობლემებზე“—სიკვდილისა და სიციცხლის საკითხებზე. ამ მწერლების მანიფესტები ღალად-ყოფენ, რომ საზოგადოების გარდაქმნა მათი საქმე არ არის, ვინაიდან ეს ულახათო საქმე ;,არ ეკუთვნის პოეზიის სფეროს“. მათის აზრით, მკოსანი მარტოოდენ მფარველია ზეციურ ნაბერკალისა; მათის აზრით, მკოსნის ბუნება აღებატება ყოველსავე საზოგადოებრივსა და პარტიულ ბრძოლას.

დილაკ, ნატურალისტების ბუზულნა კრიტიკის შემდეგ ამ მშვიდობიან ეპისტოლეების მოსმენა საამო იყო.

მართალია, მოდერნისტები ხანდახან აღნიშნავდენ ბურჟუაზიის წერილმანობასა და ზნედაცემულებას; მაგრამ ბურჟუაზია ყოველსავე ამას იფწყებდა. სხვა არა იყოს რა, მოდერნისტები არ იმუქრებოდენ სოციალურ წესწყობილების გარდაქმნათა და რევოლუციით.

პეტრე დადვაძე

რეაქცია

ოთხ მოკმედებიანი

სტენები აკაკისა

მოკმედება მირა

ალექსანდრეს კაბინეტი. ალექსანდრე მაგიდას უზის და სწერს. დათია ოთახს ალაგებს.

I

ალექსანდრე, დათია

დათია. მართალი გამოდგა: ლარაქე ყოფილა, ჩვენი იოსები, რომ დაუწვავთ.

ალექსანდრე. იოსები, ჰმ.

დათ. ნაშუალაფევი იქნებოდა, რომ მისი ატირებული ცოლშვილი ჩვენსა აქ გადმოვიდა, ბოსელში მოვათავსე.

ალექ. კარგი გიქნია.

დათ. ღღეს გათენდა თუ არა, იოსები მოვიდა. ნახვა უნდა თქვენი.

ალექ. შემოიყვანე. (დათაა გადის)

II

ალექსანდრე და იოსები, შემაღის და განსე გადგება.

ალექ. იოსებს გაუმარჯოს.

იოსები (დადინებული) ღმერთმა ნუ მომაკლოს თქვენი სიტყვები.

ალექ. მოიდგი სკამი. (მოაწადებს სკამს)

იოს. არა, თქვენი ჭირიმე, ასეც არა მიჭირს რა ფეხზე! მე რა მრჯის თქვენთან ჯდომას.

ალექ. (იფინას) ნეტავ არ სულელობდ ერთი!.. რა პატივისცემა ზეზე ღვთა, რომ წიფელსავეთ დამოდგომიხარ თავზე?

იოს. არა შენი ჭირიმე, არა მიჭირს რა.

ალექ. მოდი ახლოს!.. მოიდგი სკამი!..

იოს. (ჯდება) გადღეგრძელოს ღმერთმა!.. წუხელის მთელი ღამე ფეხზე გავათენე.

ალექ. მით უფრო!.. შენი ფეხზე ღვთა მე ვერაფერს შემმატებს და შენ კი ისეც გეყოფა დალაღვა. რა ამბავი იცი?

იოს. რაღა უნდა უნდაოდე? წუხელის გადამწვეს და გადამხრაკეს.

ალექ. (შეწუხებული) ვიცი! ვიცი, რას გეჩხოდენ?

იოს. რა ვიცი შენი ჭირიმე, ღმერთმა ნუ იცის მათი თავი და ტანი! სულათ რათ იყავიო.

ალექ. სულიათო?

იოს. ჰო, სულიათო შენი ჭირიმე! იმ ახალთაობის დროს, პოლიცია რომ აღარ იყო, სულია და პოსრედნიკი გააუქმეს და ღრუბენატორიც გადადგა, ჩვენ გამოგვიცხადეს: ახალი დრო დადგა და ახლა თქვენ უმატრონეთ თქვენ თავსო? ჩვენც, თქვენი ჭირიმე, რაღა გზა გვექონდა, ავდექით და შევეუდექით საქმეს; პოლიცია ჩვენს ხელში გადმოვიდა და სამართალიც. სოფელმა თავისი სულიები აირჩია და მათ რიცხვში მეც მოვჭყევი.

III

ისეიფე და ვახუშტი შემაღის, იოსები წამოხტება ზეზე, განსე გადგება. ვახუშტი ჯერ გაფრთხავს და მერე დაჯდება ნაჯდამ სკამზე.

ვახუშტი. ოჰ, იოსებს გაუმარჯოს!.. კაცო რა მოვიცადა, რომ ცუცხლი წავიციდეს? მეწყინა, მამა ჩემი ნუ წამიწყდება.

იოს. თქვენი თავი ნუ მომიშლის ღმერთმა! მე რაც მომივიდა, ის თქვენს მტერს, მაგრამ რა გაეწყობა? ალბათ ღვთის რისხვა იყო ჩემს თავზე.

ვახ. მაინც რა სთქვეს? რათო?

იოს. წედანაც მოვახსენებდი ამათ. სულიათ რათ იყავო? რა მექნა შენი ჭირიმე? მე ხომ ჩემი ნებით არ ვყოფილვარ? მიბრძანეს და დავდექი! სოფელს სად წაუხვალ?

ვახ. მერე და ახლა ვაახსენდათ ამდენი ხნის საქმე? მიზეზი აუკრებიათ.

იოს. აგრე იქნება. მაინც ჩვენს სულიობით რა წავახსენებთ, რაც არა გავაკეთეთ რა? იმ ცოტა ხანში, სანამდი ჩვენ ვიყავით, ჩვენს სოფელში ცუდი არა გავიხილა რა!.. თვარამ თქვენც მოგახსენებათ.

ალექ. კი, მაგრამ სამართალს როგორ სჭრილით, რომ კანონების არა გავგებთათ-რა? (იფინას)

იოს. კიდევ მიტომ. ადამიანი დაიბადება თუ არა, ავკარგის გარჩევა თანვე დაყვება, ღვთით. კანონები გულშია, თუ კი სინდისზე

გაოვლის კაცი! და ჩვენც არა დაგვივლრა რა ღვთით.

ალექ. ხალხიც გემორჩილებოდათ?

იოს. ერთობა იყო და მაშ რა იქნებოდა. იმ ორ-სამ თვეში ამ ჩვენს სოფელში ცული არა გაგონილა რა! ყოველივერი უკუღმართობა მისპოვო, იტყოდა კაცი. დარისპან კობახიძეს—თქვენც კარგათ იცნობთ, სოფელმა ველარ გაუძლო!.. ჭურდი იყო მისთანა, რომ თვალში წამწახს გამოჰპარადა და დამიანს. ორჯერ სამჯერ კიდევაც დაიპირეს და ჩასვეს ციხეში. მაგრამ რა გამოვიდა? რომ გამოუშვეს, უარესიც ჩაიღინა. რამდენჯერ გასთქვა სოფელმა: ვადასახლეთ... მოგვაშორეთო, მარამ არ იქნა.. ფული რომ მოყვებოდა ხელში, გამოიძვრენდა ხოლმე თავსა, ახლა კი..

ალექ. ახლა რაო?

იოს. საღდაც გოჭი მოეპარა და ჩავვივარდა ხელში.

ალექ. მერე?

იოს. ჩვენ, შენი ჭირიმე, ჩავაბით ბაწარი ყელში, ისე, ზურგზე ავკიდეთ ცოცხალი გოჭი და ისე დავატარეთ სოფელი. გოჭი ჭკოდა, რაც შეეძლო. დავედღენ ბოვშები სიცილ-კიჟინით და ერთი ვაი-უშველებელი იყო!..

ვახ. მერე და რა ენაღვლებოდა იმას, თუ მეტი არაფერი?

იოს. რატომ ბრძანებ შენი ჭირიმე? ნათქვამია: „სირცხვილს სიკვდილი სჯობიაო.“ ის რომ მაშინ გენახათ, სწორეთ შეგეტყობოდათ. ბევრი გვეხვერწა: ნუ მიზამთ მაგისთანა საქმეს!.. თავს ნუ მჭრით!.. გამიშვით და ფულს მოგატეოთ—ო; ჩემს ღღეში მაგისთანა საქმეს აღარ ჩავიდენო. ქრთამსაც გვაძლევდა, მაგრამ განჩინების მოშლა როგორღა შეიძლებოდა?

ალექ. ახლა აღარ იპარავს?

იოს. მას უკან ვინღა ნახა? სად არის? გაუშვით თუ არა, შინ აღარც კი დაბრუნებულა, ისე გადავარდა საღდაც. აღბათ შერცხვა ტრამანაგების.. მადლობა ღმერთს? ამის შემხედვარე სხვაც ვეღარავინ რამეს ჰხედავს და მოსვენებულია სოფელი.

ალექ. ეგ უკანონობაა! მაგრამ კანონზე უკეთესი კი გაუჭირია და! (იფანას)

იოს. მიქელა სომეხს ქვრივმა რძალმა უჩივლა ძალა იხმარაო. ჩვენც გამოვიძიეთ და მართალი

რომ გამოვდა, ცალი უღვავი ჩამოგბარსეთ და ისე ავატარა-ჩავატარეთ ბაზარში. ბევრი იყვირა, ვის უბედეთო? მაგრამ ვინ გაუგონებდა.

ვახ. არ გიჩივლიათ?

იოს. ვისთან გიჩივლებდა, შენი ჭირიმე? რა გაუვიღდა? სამართალი ჩვენ ვიყავით. მასუკან სახლიდან კარში აღარ გამოდის, მანამდე-კი, ვინ იცის, რამდენი რამ არ ჩაუდენია ამისთანეთ, მაგრამ ვინ გაამტყუნებდა ძველი სამართალით? ფული აქვს და ათასს ცრუ მოწამეს იშოვნის!.. შე მოგახსენებთ, ატუკატად არავინ დაუღებოდა? ჩვენ კი ღვთის ბრძანებაზე გავყავდა ლარი და ხაზი!..

ვახ. გავყავდათ და აი ახლა ხომ ჰხედავთ; რა გიყვეს?

იოს. რა გავწყობა!.. (ჩამოგარდვა სიჩუმე) ეჰ, ღმერთი რომ ინებებდეს, კიდევ დავებრუნდებოდეს ის ღრო და მეც სულათ ამირჩევდენ, ახლა ხომ ვიცი, რომ არ შემარჩენენ, მომკითხვენ, მინც იმ გზაზე გავივლი.

ვახ. იმე! რას ამბობ კაცო? რა სარგებლობის გულისთვის?

იოს. ჰმ. ავტო ორმოცდა ათი წლის გავხდები და მაშინდელის მეტათ ერთხელაც არ მიგრძენია, რომ მეც კაცი ვიყავი! წამათრევდენ იმ დასაქვეც სულში. აქ შენი არავის ეყურება და შენ სხვისი... უნდა წამოუყურო შენ მაგიერი და ის რას ამბობს, ღმერთმა იცის. კაცათ კი არა, ძალდათაც არავინ გავდებს. და ამის შემდეგ ღვთის რისხვით არის, თუ ღვთის წყალობით, თითონვე შენ ხდები სულდით! შენ ასამართლებ სხვებს!.. მოდი და ნუ იტყვი. ახალ თაობას ჭირიმეო!

ვახ. ჭირიმე და... მაგრე იცის იმ „ჭირიმეშ“ ე სახლი რომ დაგიწევს მაგერ.

იოს. თქვენი ჭირი წაიღოს! იმას ხომ მინც ვეღარ ვიტყვი, რომ მთელი ჩემი სიცოცხლე პირუტყვად ვავატარე და დამიანური არა მიგრძენია რა თქო?

ალექ. (თავისთვის) აი ხალხის ფსიხოლოგია.

ვახ. ეგ ყველა კარგი, მაგრამ ახლა რომ უსახლოთ ხარ?

იოს. ვეცდები, ან აქეთ ვეცემი ან იქით და მოვახერხებ რასმეს. ახლაც შემოსახვეწნად გაიხელი თქვენთან; ცოტა წყნელები მიბოძოთ,

რომ ფაცხა მოცადვორ როგორმე ჯერ-ჯერობით, თუ ისიც არ დამიწეს.

ვახ. ჩემი ტყიდან? მმ, აკი აჩხასა და ახორებს უპირებდით იმ ჩემს ტყეს? ახლა ხომ დაგქირდა? რომ მართლა აჩხილიყო, ახლა ან შენ რაღას მთხოვდი და ან მე რაღას გიბოძებდი?

იოს. ახალგაზდა ბიჭები გაბრიყვდენ, შენი ჭირიმე, და შექონდათ ცული, თვარა სხვა ჭკუით მყოფი ვინ იფიქრებდ მავას? აკი ჩვენვე დაუშალეთ და რაც მოეჭრათ, იმისთვისაც დავაჯარიმეთ.

ვახ. დაჯარიმეთ?

იოს. ასი მანათი გადავახდევით.

ვახ. რა უყავით მერე იმ ფულებს?

იოს. მქადაგებლებს გადავეცი, შენი ჭირიმე.

ვახ. „ვუ!“ ტყე ჩემი, ჯარიმა გლუხების და ფული მქადაგებლებს.

იოს. რა გვექნა; შენი ჭირიმე, მაშინ მისთანა დრო იყო.

ვახ. კარგი. ნუღარ მომაგონებ იმ დროს ბევრი დაგქირდება წუნელი?

იოს. რაც ერთს ფაცხას მოუნდება... ცოტა საბოძველიც დამქირდება და სახურავიც.

ვახ. ბარემ მთელი სახლი გაიტანო, არ გირჩევნია?

იოს. მაგდენის ღონისძიება ვინ მომცა, შენი ჭირიმე.

ვახ. არაფერია!.. სოფელი ღონიერია, გამოვრიგდებით. მანამდე შენც იშოვნი, დაგაციდი

იოს. (გახარებული) თუ დამაცილით... ღმერთმა შენი წყალობა ნუ მომიშალს.

ვახ. რატომ არ დაგაციდი? დიახაც დაგაცილი!.. თუ შეხობლობა არ გვექნა—არ ივარგებს! ჩვენ უთქვენოთ ვერ ვცხოვრებთ და თქვენ უჩვენოთ... ბატონობა. სულ სხვაა.

იოს. ღმერთმა თქვენი ჭირი მომცეს, ჩემო ბატონო! (შადის გახარებული)

ალექ. კვიანი არის ეგ იოსები!

სულ. რა გიკვირს. შვილო?! ძველი გლუხები ვიდრე მაგისტანები იყვენ! არც ჭკუა აკლდათ და არც ზრდილობა! რომ უნდოდა ისე ექირათ თავი... უმცროს უფროსობა იცოდენ... ახლა გაფუქდენ და ისიც თქვენი წყალობით.

ალექ. როგორ თუ ჩვენ წყალობით?

ვახ. ჰო, ახალთაობის წყალობით! დაჯინიათ: „ძობა“ო, ერთობა“ო, „სიყვარული“ო და ამით სულ გადარიეთ ხალხი.

ალექ. ეგ თუ გინდა მაგრე იყოს!.. ჩვენ ვამბობთ მავას... მაგრამ როდის გვითქვამს „უზრდელობა“ო?

ვახ. იმათ კი ასე ჰგონიათ და... კისერზე გვიპირობენ წამოჯდომას.

ალექ. არაფერია! ეგ ყველაფერი სტიქიონურია!

ვახ. რაო?

ალექ. ჰო, სტიქიონური!.. იშვიათი მოვლინება, როგორც მიწის ძვრა, მეწყერი, ცეცხლის გაჩენა და სხვანი! ყველა ვადამავლი!

ვახ. ჩვენ კი ვვლარ მოვესწარით და!..

ალექ. ყოველ ამ გვარ მოვლინებას მოთმენით უნდა ატანა. აი, კარზე რომ პატარა მდინარე ჩამოვიდის, ხომ დასაღვევთაც კარგია, საბანაოთაც და თევზიც კარგი იცის! მოჩუჩუხებებს ნელ-ნელა, თითქო ამ ატებოლ ქალებს უმღერისო, თვალსაც ესიამოვნება და ყურსაც. როცა მოვარდება ხოლმე, მაშინ კი შენს მტერს!.. გადმოტყავს ნაპირებს, ატალახიანდება. აღარც სასმელოთ ვარგა და აღარც საბანებლად. და რომ გადარეცხავს კიდებს, დაწდება და თავის კალაპოტში ჩადგება, მაშინ ხომ ერთი ორთა უკეთესია? ხალხიც ასეა, როცა ღელავს, უნდა მოერიდო ცოტა და დაალო.

ვახ. ჩვენ კი ვვრიდებით და ვაცლით, მაგრამ ისინი, რომ აღარ გვაცლიან? გაწყვეტას გვიპირობენ ყველას ერთიანათ, გაუკითხავად!.. ცოტა გამოათხოვეს დაუნაშავებლათ წუთისო ვთვალს!

ალექ. ეგეც ცხოვრების მოთხოვნილებაა. სიმინდს რომ ვთოხნით, თოხი მიტომ შეგვაქვს ყანაში, რომ ბალახი მოვაშორეთ, თორემ შამბი წაიღებს და ამოვარდება მთელი ყანა.

ვახ. მერე რაო?

ალექ. ის, რომ მაშინ უცაბედათ კარგი ღერიც იჭრება აქა-იქ. და იმის მოფრთხილებით რომ შეცდომით კარგი არ მოიქრასო, თოხნაზე რომ ხელი ავიღოთ, ხომ ამოვარდა მთელი ყანა? ერთი რომ მოიჭრება, იმითი ათასი სხვა გადარჩება. ასეა ხალხიც!..

ვახ. ეგ მაგრეა, მაგრამ წარა-მარა რომ

შეიტანო თოხი და ხან მარჯვნივ და ხან მარცხნივ უზარტყუნო წინდაუხედავით, რა თვის გამართლება იქნება?

ალექ. მერე, ვის ეწამებით წინ-დაუხედაობას?

ვახ. ვისა და იმ შენ ახალ-თაობას!.. ცოტას მოუღეს ბოლო, რომ იმათ არც ღმერთთან და არც კაცთან დანაშაული არა ჰქონიათ რა!..

ალექ. წელანაც ვამბობდი: წყალი რომ აიძვრევა და მოვარდება, თევზები ნაპირზე გამოჰყავს და ამ თევზებს გველ-ბაყაყებიც თან მოჰყვებიან ხოლმე ნამდვილ ახალ თაობას რა წილი უძვეს კაცის კვლავში და ცარცვა-გლეჯაში? ისინი თავსა სდებენ სიმართლისათვის. ზოგი კვდებიან და ზოგი ციხეში ღებებიან. სხვები კი სარგებლობენ დროით საპირადლოთ და ვინ იცის, რას არ ჩადიან ახალ თაობის სახელო?!.. გუშინ ხომ გაიგონე. დათიამ რა ილაპარაკა ვილაც გადავარდნილზე—არავის ზოგავსო! განა ესც ახალთაობას უნდა დაბრალდეს?

ვახ. რა ვიცი, შეილო! მოძრაობამდე კი არა ყოფილა რა და! შენ მაინც, მოძრაობა რომ დლიწყო, სიხარულით ფეხზე აღარ იდგები: მადლიან ღმერთს გაიღვიძა ხალხმა, თვალი გაახილაო.

ალექ. დიას!.. საუკუნეზე მეტია რაც სძინავს... მკვდრის ძილმა წაილო! რაღა მკვდარი ღრღაღ შინ მოუსვლელიო, იტყვიან რაღა მკვდარი და რაღა მძინარი, ვამბობ მეც. მძინარს, როგორც ვინდა ისე დაიმორჩილებ. დღეს ძლივს თვალი გამოახილა ხალხმა...

ვახ. (ჩამოართმევს სიტყვას) გამოახილა და ჩემვე დაგვერია!..

ალექ. (იგინის) ეგეც არაფერია, ცოტათი დაიგეშებიან შინაურებზე და მერე...

ვახ. ისევე კი დაგეშართოს, მაგრამ ვაი თუ ისე მოგვივიდეს, როგორც ბიძა შენს მოუვიდა.

ალექ. ბიძა ჩემს რა მოუვიდა?

ვახ. ჩაღი! ჰკითხე და გეტყვის. ერთი ლექვი ჰყავდა მწვეარი. კატებზე დაეგეშა, მერე უფრო კარგათ დაიქურს კურდღელსო... მაგრამ მისთანა შენს მტერს, როგორც ის გაიწრთნა: გარეთ კურდღელს ხმას არ სცემდა და შინ კი კატა არ გაუტყდებოდა! (იგინის)

ილექ. არც მაგრევა საქმე, მამა ჩემო! ხალხი ჰკვიანია და მალე შეიგნებს, რაც შესაგნებელია, წელახე, შეილო, მაგრამ ის კი არ მომეწონა, რომ გვერდში მოგვსევა.

ვახ. ენახე, შეილო, მაგრამ ის კი არ მომეწონა, რომ გვერდში მოგვსევა.

ალექ. თქვენ აკი წამოვიდგათ ზეზე?!..

ვახ. მე რა შეილო? ჩემი პური მოჭმული მაქვს. შენთვის ვამბობ, არ უნდა გაიტოლო! არ უნდა გაათამამო, რომ ბოლოს სანანურად არ შეგექნეს.

ალექ. არა, ის მისთანა არ არის, რომ გაბრიყვდეს: მე თვითონ აღარ მოვეწვი და ძლივს დავაჯდინე.

ვახ. (წამოადგება) შენ უკეთ იცი, შეილო, ახლანდელი დრო. (მადის კარებზე სკანს, მერე მობრუნდება და რადიანს გადსცემს შეფას) აჰა! კინალამ დამევიწდა!.. გულში-კი მქონდა... ამას შენც მიუმატე და ვადაეცი საცოდავს?

ალექ. (გაოცებული) იოსებს?

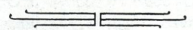
ვახ. ჰო, იოსებს!.. აბა რითი შესძლებს ყიდვას?

ალექ. ბარემ ისე გებოძებიათ უფულოთ.

ვახ. არა შეილო!.. ის რომ არ გაბრიყვდეს, სხვები გაბრიყვდებიან... ეგ ფული სულ შენობით გადაეცი. (მადის)

ალექ. (გაუფლებს თფლს) ძვირათ მინახავს ქართველი, რომ კარგი გულის არ ყოფილიყოს!.. ჰმ. თვალი დაუდგეს დროსა და გარემოებს, თორემ რად უნდა იღუპებოდეს ამისთანა ხალხი?!..

ფ ა რ დ ა

ს ა რ დ ა უ შ ი

ჩამქრალ სანთელსა თვალნი მიუფავს...
ფერ-მკრთალი სახე დაღონებია!
იბრძვის... მუშაობს ცივ ქარხანაში,
ხელეღი შრომით დაჰკარძებია!

ნაკადს,
სცემს წერაქვს.. შუბლით ღერის ოფლის
რომ გამოკვეთს ცოლ-შვილი წვრილი!

მაგრამ ამაოდ... ვერ ააღვინებ
უბედურ ოჯახს სიმშოლ-წყურვლილი!
განცხრომის ძვთა იგი უმზადებს
ოქროს და ვერცხლსა, დიდ სიმდიდრესა!
ხოლო თავისთვის, განაწამები,
იმზადებს სულარს, ცივ სამარესა!..

ჰეა! ვინ უწყის, თუ რაოდენი
სისხლისა ღვარი იქ დანთხეული!
და, ვით ტარივი, მაშვარლის გვაში
დღიურ ლუქისთვის იგი შეწირულია?!
და ესრედ იბრძვის ცხოვრების გერი,
რომ გამოკვებოს ცოლ-შვილი წვრილი!
მაგრამ ამაოდ... თუმც მუნ შესწირა
ძალ-ღონე თვისი.. უმანკო სისხლი!

3. გორგაძე

გულგულის გოდება

მზე ჩაეიდა. საღამოს ჩრდილი გადაეფინა
არე-მარეს. ტყე-მინდორს მუქი მწვანე ფერი
გადაეკრა. მთიდან დაეშო ცელქი ნიავი და
მინდვრის ყვავილბალახთან ჩურჩული გამართა,
ველის კეკლუცი წელში გაიმართნენ. გაისწო-
რეს მზისგან ანაკეტილი კაბის კალთები.
მწვანე ჯეჯილიც აღელდა, ნელი ნიავის მიკა-
რებაზე ზღვასავით მიდი-მოდიოდა. ჰალა-
მინდვრის ფრინველი აყრიაჟულდენ, ყველა
მხრიდან ისმოდა შაშვთა მხიარული ქრიახი.
ვარდის არ-შეიცი აკენსდა: ათას ნაირ ჰანგზედ
აწვე-დაწვეით მოსთქვამდა თავის სევდას, ნა-
ღველს, მოსთქვამდა დაკარგულ სიყვარულს,
მიჯნურის ღალატს. ვარდს დაევიწყებინა, სხვაში
გაეცვალნა მისთვის ხელი პატარა ჩიტუნა.

ვარდს დაევიწყებინა, მაგრამ ჩიტუნას კი
არ ავიწყდებოდა განვლილი ნეტარება. ის ყო-
ველ დილა-საღამოს წყრიალა ხმით მოსთქვამდა
თავის წარსულს, შესჩივოდა ყველას სატრფოს
ღალატს და სწყევლიდა კაცს, ვითომ და მი-
ზეზს თვისი უბედურებისას: „ბუნების ყველა
შვილთ, სულიერთ და უსულოთ, ადამიანისა-
გან ისწავლეს ღალატი“. მოსთქვამდა სევდი-
ნად ბუღბუღლი.

„კაცი მიწიერ ქმნილებათა შორის უგონი-
ერესი და უძლიერისი ქმნილებაა, მაგრამ მისი
გული-კი ბუღბუღ ყოველგვარი ბიწიერებისა.

შეუბრალებელია ადამიანი, უსამართლოა, და-
უნდობელი და მოღალატეა თვით იმისთანა
უწმინდეს გრძობაშიაც-კი, როგორც სიყვარ-
ულია. ყველა უბედურება ამ ქვეყნად ადამიან-
ის მოგონილია. მე უბედურსაც ადამიანმა
დამაყარგვინა ნეტარი სიყვარული.

* * *

„ჩემი სატრფო იშლებოდა ერთს მშვე-
ნიერს წალკატში ახალგაზრდა ცოლ-ქმრის
ფანჯარასთან. როდესაც ჩემის სატრფოს მშვე-
ნიერებით მოხიბლული მის ახლოს ვიჯექ და
გალობით შევაქებდი ყველითა მევსას, მაშინ
ის ახალგაზრდა ცოლ-ქმარნიც ფანჯარასთან
ისხდენ და ალტაცებით შესტკეპროდენ თვა-
ლებში ერთმანეთს.

— ხედავ, ჩემო სულიკო! ეუზნებო-
და ქმარი ცოლს, ბულბული რა გახე-
ლებული უმდერს ვარდს, როგორ მშურს, რომ
არ შემძლიან მეც ასე ტკილიად გიძღვრო,
სიმღერით მაინც გადმოგვცე ის გრძობა, რაც
სიტყვებით ვერ გამოითქვამს.

— მე სრულებითაც ეჭვი არ შემავს შენს
ძლიერს სიყვარულშია, ჩემო სიკაცსლევ: გულ-
წრფელი სიყვარული სიტყვებს არ საჭიროებს,
გული უსიტყვითაც კარგად გძრობს მეორე
გულის წმინდა გრძობას. მე დარწმუნებული
ვარ, მუდამ გეყვარები და თავის დღეში არ
მიღალატებ!— ეუზნებოდა კეკლუცი ცოლი და
ნაზად ჰხრდა თავს ქმრის მხარზე.

ჩვენ ყურს ეუგდებდით და ვსტკებოდით
ჩვენისა და მათის ბედნიერებით. განხაროდა,
რომ ადამიანებსაც სცოდნით ნამდვილი სი-
ყვარული.

ჩემს სატრფოზე ძლიერ მოქმედებდა მათი
მოხიბლავი სიტყვები; ხანდისხან რაღაც
გულის ტყენით მეტყუდა ხოლმე ვარდი: ჩემო
მშვენიერო ჩიტუნო, შენ ძალიან კარგად გა-
ლობ, მაგრამ რომ გაიგონო, როგორი სი-
ტყვებით ეაღვრებდა მაგ ფანჯარაში კაცი ქალს,
გაჰვირდები. მივივრს, საიდან იგონებს იმისთანა
სიტყვებს, როგორ ჰხიბლავენ გულის ის სი-
ტყვები, იმათი ვაგონების შემდეგ მიჯნური მი-
ჯნურს ღალატს როგორღა შესწამებს. ანაი-
რად შენატროდა ჩემი სატრფო მეტყვე-
ლი და მეკი გულს მხედებოდა მისი სიტყვები.
ჩემი მტკერ მეტყველობა ვალობა იყო და, რაც

შემძლო, ვიბრავდი ყელს, თუნდ იმ ვალო-
ბას თან გადავყოლიყავ, ოღონდ კი ვარდს
ჩემი გალობა მოსწონებოდა და დავეწყებინა
კაცის მომხიბლავი სიტყვები.

ერთს მშვენიერს, მივართი ვაკაშკაშებულს
ლამეს მე ბუჩქზე ვიჯექ, ვარდს თავი ჩემს
გულზე დაეყრდნო, მე გაშმაგებული მოვსთ-
ქვამდი ყვავილთა მეფას სიტურფეს. ყველა
სულდგმული გაჩუმებულიყო, ეტყაბოდა კარ-
გად ვვალობდი, რომ ყველა სმენად გადაქ-
ცულიყო.

— სულიყო, ხედავ? გამაწყვეტნა სატრ-
ფომ სიმღერა და მიმხვედა.

მივარის უუქზე გამოჩნდა ბაღში ჩვენი
ნაცნობი მოსიყვარულე ქმარი და მასთან სხვა
ქალი.

— ხედავ? მიიხრა სატრფომ: ერთი კვი-
რისა ცოლი სხვაგან გაისტუმრა და ევ ქალი
მას აქედ აქ არის. ყური დაუგდე. მაგასაც იმ
სიტყვებს ეუბნება, რასაც ცოლს. მე სუ-
ლულს-კი მეგონა, ძლიერი გრძობა აფრქვე-
ვინებდა პირიდან იმ მარგალიტებს, რომელთა
მოსმენაც მე ისე მიყარდა. კაცებს ლაპარაკი
სცოდნით კარგი და სიყვარული კი შენისთა-
ნა არ ეთოდინებათ, ჩემო პატარა ჩიტუნია,
— მომიღერსა სატრფომ და თავისი სურნელო-
ვანი ფურცლები ჩემს ნისკარტს შეიხო. მე
შილად ავინთე მისი მოკარებით და მის ალერს-
ზე სიმღერით გავეცი პასუხი, ერთი-ორად
ვუმატე, ერთი-ორად ავწი-დავწიე.

— შენ ხომ მაგასავით არ მიღალატებ?
მეკითხებოდა სატრფო. მეც, ბედნიერი, ვა-
რაკაკებდი ვალობას, ცასა და ქვეყანას თავ-
დებთ ვაძლევდი, რომ მე იმ მატყუარა კაცს
არა ვგვევარ და სანამ პირში სული მიღვია,
მარტო მისთვის ვიმღერებ.

ასე გადიოდენ ღამენი. ქალ-ვათი ყოველ
ღამეს ჩვენ წინ დასვირბობდენ და მე და ჩემ
სატრფოს კარგად გვესმოდა, როგორ შეჭვთ-
ვადენ ერთმანეთს საუკუნო სიყვარულს...

*
*

გავიდა რავდენიმე კვირა.

ერთ მივართან ღამეს მე და ჩემმა სატრ-
ფომ დავინახეთ, რომ ჩვენს მახლობელ ფანჯა-
რასთან, წინანდელსავე ადგილზე, ცოლ-ქმარი

ისხდენ და გაგიჟებით უაღერსებდენ ერთ-
მანეთს.

— დღეს მოუვიდა ცოლი, მიიხრა სატრ-
ფომ, ყური დაუგდე, ხედავ? ხედავ, როგორ
ატყუებს და მაგ საცოდავს-კი მართალი ჰგონია,
— მეუბნებოდა გულის ტკენით სატრფო. ქმა-
რი არწმუნებდა: ის დრო, რაც უწმინდ გა-
ვატარე, ჯოჯოხეთი იყოვო ჩემთვის, ყოველი
წუთი საუკუნოდ მეჩვენებოდა და სიცოცხლის
ჩემთვის ფასი აღარ ჰქონდაო. ცოლი მომხიბ-
ლავად იღიმებოდა და ათას ნაირს სააღერსო
სახელით იხსენიებდა საყვარელს ქმარს: ჩვენ
ბრაზი მოგვდიოდა მოღალატე ქმარზე და გვე-
ბრალებოდა მოტყუებული ცოლი. მაგრამ მე
და ჩემი სატრფო ბედნიერები ვიყავით და
ჩვენთვის ეს საქმე იყო.

გადიოდა დრო, მოსიყვარულე ცოლ-ქმარს
ჩვენ ყოველ დღეს ეხედავდით, მაგრამ ის უც-
ხო ქალი კი აღარსად გვიანახავს.

ერთს ზაფხულის ღამეს მივარე ღრუბლე-
ში შეფარებულიყო, უსიამოვნო ფერი გადაშ-
კროდა არე-მარეს. ჩვენს ბაღსაც შავი აჩრდი-
ლი გადაფარებოდა. ნაცნობ ფანჯარაში ახალ-
გაზდა ცოლ-ქმარი აღარ მოსჩანდა. მე მა-
ინც ბედნიერი ვიყავ: ჩემთვის სულ ერთი იყო,
ჩემს გარეშე რაც უნდა შეცვილილიყო, მე
ჩემს სატრფოს გვერდით პატარა კენწეროზე
ვიჯექ და მახლობელ ზღაღში მგალობელ ბულ-
ბულს გალობაში ვეჯიბებოდი. ჩემს სატრ-
ფოს რაღაც სევდიანად დაეხარა თავი და
გულმოდგინით მისმენდა. ავრე, ავრე, ჩემო
ჩიტუნი, ზარივით ჩააწყრილად შენი მომხი-
ბლავი გალობა. იცი, ძვირფასო, დღეს ევ ქალი
მარტოყავ: ქმარი შორს საღდაც წაუვიდა, სა-
წყალი ქალი, ხედავ! სანთელიც კი აღარ ან-
თო. მგონი სევდით სავეს ზის რომელსაშე კუ-
ნქულში მე ოცნებით ეაღერსება საყვარელი
ქმარის სახეს. საშინლად მეტრალდება, როგორ
გასძლევს საწყალი. თუ ქმარი ჩქარა არ და-
უბრუნდა. იმდერე, იმდერე, შენი ჭირიმე. მგო-
ნი ის ახლა ყურს გივდებს და თან შორს მყოფი
საყვარელი კაცის სახეს ეაღერსება.

მეც ვუმატე, რაც შემძლო, გალობას.
მივლი ჩემი ხელოვნება დავასრულე. მეტრალე-
ბოდა სევდიანი ქალი.

ჩვენ ფანჯარას შევეცქეროდით და გვენა-

ტრებოდა, ფანჯარაში ჩვენი ნაცნობი ქალი გამოჩენილიყო; ჩვენ ის ძალიან გვიყვარდა და თანაც გვებრალებოდა, რომ ქმრის სიტყვები სწამდა და ქმარი კი უსვინიდისოდ ატყუებდა. ჩვენ რომ ფანჯარას შევცქეროდით, ბალიდან უცებ ხმა მოგვესმა ლაბარაკისა. ყური დაეუგდეთ! ეს ჩვენი საყვარელი ქალის ხმა იყო! დაეცქერდით, ბაღში ორი ადამიანი დასეირნობდა. დიერთო ჩემო! უთუოდ მოვიდა კიდევ, ჩვენ კი შორს წასული გვეგონა მისი ქმარი. ახლა-კი სევდიანად არ იქნება ჩვენი საყვარელი ქალი. უზომო სიყვარულმა მოგვიცვია, ჩვენი და იმათი ბედნიერება შევავართეთ და განუსაზღვრელ ნეტარებას ვგრძნობდი მე და ჩემი კეკლუცი.

მოვარემ თითქო იგრძნო, რომ ჩვენს ნეტარა წუთებს არ შეშვენოდა შავით მოსილი არე-მარე, ან იქნება უნდოდა ეჩვენებინა ჩვენი თვის ადამიანის დაუნდობლობა. უცებ გამოუსხლტა ბრტყალებიდან ცაზე გაწოლილს შავს ღრუბელს და ვერცხლით დაფერა არე-მარე; გააკაშკაშა ჩვენი ბალიც, რომელშიაც ახლა-კი აშკარად დაეინახეთ ჩვენი სახლის პატრონი ქალი, რომელიც მოვარის შუქზე სწორედ ანგელოზს ჰგვანდა. ძალიან გავიხიარდა მისი დანახვა. ეგ ვინ არის? შემეკითხა გაკვირვებული და შემკრთალი ჩემი სატრფო, მიმითითა ქალთან მოსეირნე კაზე, რომელსაც წელზე ხელი შემოახვიენა და სწორედ ისევ ისეთ მომზიზივ სიტყვებს ჩასჩურჩულებდა, რომელთა გაგონებაც ჩემს სატრფოს თავბრუს ახვევდა. დაეცქერდით, ის კაცი ქმარი არ იყო. ყმაწვილი ქმრის კარგი მეგობარი იყო და ხშირად გვიანახეს ამითან სტუმრად.

სხანს მეგობრობაც ასეთი სცოდნით ადამიანთ, როგორც სიყვარული. დიდხანს ვიყავით მე და ჩემი სატრფო გაჩუმებული: ვეღარც ერთს ვეღარ მოგვეჩივებინა ხნის ამოდება: გათენებისას მე სევდიანმა ტყისკენ მოვკურცხლე, ჩემს სატრფოსაც სევდიანს მივანებე თავი.

მეორე ღამეს კიდევ ვნახეთ იგინი-ისინი ახლა-კი ჩვენს ახლო ფანჯარასთან ისხდნენ, ჩვენ განცვიფრებულები ვისმენდით იმათ ალერსს, იმათი გრძნობა უძირო ზღვად გადაქცეულიყო. ფიცულებდნენ ცსა და ქვე-

ყანას. მათ ერთმანეთის მეტი არაფერს ჰყვარებოდათ. ოხ! წყუელიც არის ადამის ჩამომავალი: მისთვის ამ ქვეყნად წმინდა არა არის რა: მთელი მისი სიცოცხლე სიცრუეზე არის აგებული. სიყვარულსაც კი შეხბო თავის უწმინდური ხელი და ეს ციური ნიჭი, უწმინდესი და უმაღლესი გრძნობა წაბილწო და სამახარაოდ, გასართობად გადაეკეთა. ჰო იმას ვამბობდი, მოსთქვამდა კვნესით ბუღბუღი: ჩვენ იმათ ყოველ ღამე ვხედავდით, მათი ალერსი გულს გვიბრაზებდა, მაგრამ მე კი ჩემი პირადი სიყვარულით ბედნიერი ვიყავი.

ერთს მოვარიან ღამეს მე, ჩვეულებრივ, ვარს ვუმღეროდი. ფანჯრიდან ყურს მიგდებდნენ მოარშიყენი. ჩემს სატრფოს თვალი სულ ფანჯრისკენ ეჭირა და იშვიათად თუ მოიხედავდა ჩემსკენ. რასაკვირველია, ეს გულს ესიაშოვებოდა, მაგრამ ვცდილობდი ვარდისთვის არ მეგრძნობინებინა.

— იცი, ჩემო ჩიტუნი! მომიბრუნდა უცებ ვარდი, — როგორც მაგათ ვატყობ, მეორე სიყვარული უფრო ძლიერი ყოფილა პირველზე: მაგათ უზომოთ უყვართ ერთმანეთი.

მე მახეილად დამესო გულში ეს სიტყვები და წყენით ვუპასუხე: ჩემო სიცოცხლე! სადაც მეორე სიყვარული შეიძლება, იქ მესამე, მეოთხე და მეხუთეც შესაძლებელია და სადაც სიყვარული ითვლება, სულმერამდენეა იგი, იქ სიყვარული სულაც არ სცოდნით არ გრძნობა. რასაც შენ ხედავ, ეგ სიყვარული არ არის, ჩემო მშვენიერო, მე მაგის სახელი არ ვიცი და არც მინდა ვიცოდე, რადგან ვგრძნობ კარგი არა იქნება-რა. დაე მაგათ იცოდნენ მაგის სახელიცა და თვით ეგ გრძნობაც; მაგათი შესაფერია: ბილწი არსებობსაგან ბილწი გრძნობა დაიბადება.

ვარდი ყურს მიგდებდა, მაგრამ თანაც ფანჯარისკენ რაღაც შურიანის თვალთ იცქირებოდა...

გაღივდა დრო. ქმარი შინ არ ბრუნდებოდა, ის ყმაწვილი-კი ჩვენ ნაცნობ ქალთან ყოველ ღამე დაიარებოდა.

მე ჩემს სატრფოს უფრო მეტის გრძნობით ვუმღერდი, მაგრამ იგი კი რაღაც გულცივად მეკიდებოდა. მე ამას აშკარად ვატყობდი და გულს საშინელი ეჭვი ჰქვეყნდა. ჩვენს ბაღ-

ში ერთი სხვა ბულბულის ხმა მესმოდა: რაც აქამდის მე არას დროს არ გამეგონა. ის თითქოს მე მეჯობებოდა, აშკარად ეტყობოდა ძალდატანება მის ხმას. ჩემს ვარდასაც თვალი სულ იქით ეჭირა, საიდანაც უცხო ბულბულის ხმა ისმოდა. ხანდისხან ჩვენს ახლო რაღაც შეიფთხრიალებდა და თავს გადაგვივილიდა პატარა ფრინველი, ჩემი სატრფო საშინლად შეერთებოდა და წუთს რაღაც აღლევა დაეტყობოდა ხოლმე. ყველა ეს აშკარად მაგრძობინებდა, რომ ჩემი ბედნიერების საძირკველი უკვე შერყეული იყო და მასზედ აშენებული კედლები დიდხანს აღარ იდგებოდა. აუტანელი იყო ჩემი მდგომარეობა, მაგრამ მაინც ცდილობდი სატრფოს არა შეემჩინე-რა. ვითმინე, ვითმინე, მაგრამ ერთ საღამოს ჩემი ბედნიერების ვარსკვლავი უფსკრულითსავე გადაექანა. ახ, წყულიმც იყოს ის ღღე.

სატრფოს გულ-გრილობით გაბრაზებულმა გადავწყვიტე სამ ღღეს მომეთინა და აღარ მიფერენილიყავი ბაღში. მინდოდა გამეგო, როგორ მისაყვედურებდა სატრფო დავინებაზე. მეოთხე ღღეს ბინდისას ჩუმად მივიბარე და ვარდის ბუჩქის შორი-ახლო, ბროწულის ტრეტებში ჩავიმალე. ბაღში სიჩუმე იყო, მხოლოდ შუა ბილიკზე ჩვენი ნაცნობი ქალი და კაცი დასეირნობდნენ და საალერსო სიტყვებს ჩასჩურჩულებდნენ ყურში ეთმანეთს. მე გულ-დაკადილი ვუგდებდი მათ ყურს და თან თვალი ვარდისკენ მეჭირა. უცბად ფრთხილთ თავს ვადამეგლო პატარა ფრინველი და აშკარად დავინახე, რომ ვარდის ბუჩქის გვერდით ჩაეშო. პატარა ხანს უკან უცხო ბულბულმა სატრფოვალ. ჰანგზე დაიკენესა, მე შორი-ახლო მივედი და გულდაწყვეტილი შევეცქეროდი ვარდის აღტაცებს. იმას თავი გვერდზე დაეხარა და აღტაცებით უგდებდა ყურს ახალ მოარშიყეს.

* *

ის იყო და ის ღღე: მე იმ ბაღის მახლობლად არც-კი გამეგლია, მაგრამ გულს ვეღარ დაუვიწყნია დაკარგული ბედნიერება. ჩემი სატრფოს დაღობი უფრო სიბრაღულს მიბადავს მისდამო, ვიდრე სიძულვილს. საწყალი ვარდი, რა უმანკო გაიშალა! სპე-

ტაკი მზის სხივსავით, წმიდა მთის ნაკადული ვით მაგრამ წყეული ადამიანი თავის სიახლოვეს ყველაფერს ჰრყენის, სულიერსაც და უსულოსაც ყველას გადასდებს თავის ბიწიერებას. ჩემი უმანკო ვარდიც მისმა მიბატემ დალუპა: მეც ადამიანმა გამოიხამა სიცოცხლე...

სევდია

ნ ი ს ლ ი

მიღამთარე შავს ნისღამ ისევე დამოს, დასტეინ-დაჭეკავა ჭრამხალმა, ჩავა ყვევლია. დამის ეორანმა დაიხსავა-შესხარა ხმით და შეის ჩამიქრო სეგდანა ამომხილა!..

ეკლით მოსიღი ცხოვრების გზა წარ-მანაფენი, გულს ვეღარ მატეხს, მაინც ვეგრძეა შედგადა ეული, მძღავრა სტიქია ვერ მათრთოლეს, სხნს ვეღადები, არ ვიმჩნეე ტანჯვას, ვუმაგრდები სიერმით ჩეული!

ვიტა, ებ ნისღი დაირდეკვა; გაიფანტება, ახალ სხვის ტანტი დაეკეშება ახალ ცხოვრების, მუნ მომავალი გაშლის დადს წმინდა ემთეკას, საღატ ნაღველს, ბოდამს ანთხეს შეიღი წამეის!

კ. ენ—ი.

ს ა ხ ე

დავინახე უდიდებულესი სახე, ხატება ვა-მოუთქმელი სათნობისა, უსაზღვრო ზნეობრივ სიმაღლისა და კეთილშობილებისა; ეს იყო ხორც-შესხმული მხატვრის სული; იგი გამოკრთოდა უხილავ ჩარჩოდან, ვით წყვილიაღი მომკინარი ეღვა, ვით ციბრუტ დამეს კლდე-ღრეში სანთლის შუქი და ვით გამომაფხიზლებელი მოეღვარე დილის მზის სხივი. დავინახე და აღვიბეჭდე იგი ჩემსა არსებაში...

ყოველთვის, როდესაც ბნელი მომოცავს, გული მესუთება და გარშემო სიცარიელეა, ამ ტანჯვის წუთში გაიღვებს ხოლმე ეს სახე ჩემს წინ, დაობლებულს, შემოღამებულს სათნოდ

მილიმის, გზას მასწავლის, არა მშორდება. შეეკენესი ვარამს, შეეჩივი ვაგლახს, და გულს მეშვება, თვალი მინათდ ება... გზაცა ჩნდება; მას ჩემთანა ვგრძობ—სახეს დიდებულს..

გ. მესხი

(ახსენებები)

იაკობ ნიკოლაძე, ჩვენი ახალგაზდა მოქანდაკე, ახლახან დაბრუნდა პარიზიდან თბილისში. მას უკვე გამოუგზავნია ილ. ქავჭავაძის ბრინჯაოს ძეგლი, რომლის გაკეთებასაც ამ ერთის წლის წინაღ შეუღდა. ძეგლი წარმოადგენს მწუხარე დედას. ჩამოსხმულია პარიზში Gruet ქარხანაში. სადაც მზადდებოდა ხოლმე ანტოკოლსკის ქანდაკებანი. ძეგლს ამა წლის 30 აგვისტოს დასდგავენ მგონის საფლავზე თვით იაკობ ნიკოლაძის ხელმძღვანელობით. ალიბასტრის ძეგლი პარიზის „სალონში“ გამოფენილი. პარიზის გაზეთები ერთხმად აღნიშნავენ ძეგლის ღირსებას. სიაზონებით მოგვყავს აქვე ფრანგულ ზოგიერთ გაზეთების ცნობანი. აი, მაგ., რასა სწერს გაზ. Deuseime (ქალაქ პარიზის ორგანო): „წლებინდელი „სალონი“ საქანდაკო ხელოვნებით ძალიან ღარიბია: ერთს რუსის არტისტს ნი-

კოლაძეს გამოუფენია ალიბასტრის ძეგლი, რომელიც დამზადებულია საფლავზე დასადგმელად. იგია გამოხატულება მწუხარებისა, მართივად და ლამაზად გამოთქმული“. მეორე გაზეთი Ga ette de France სწერს: „კავკასიელმა მოქანდაკემ ნიკოლაძემ გამოფინა ძეგლი—საქართველოს მწუხარება, მგონის თ. ილია ქავჭავაძის საფლავზე დასადგმელად დამზადებული. ილ. ქავჭავაძე მგონისი ყოფილა, ხოლო ჩვენში-კი, სამწუხაროდ, ნაკლებად იცნობენ“. მესამე გაზეთი Mode illustree სწერს: „მგონის ილ. ქავჭავაძის საფლავზე დასადგმელი ალიბასტრის ქანდაკება—საქართველოს მწუხარება—შედგენილია ნიკოლაძის-მიერ ხელოვნურად ღმომხიბლადად; მწუხარებით დაქანტულ-დაშვებულ ხელში უჭირავს დაფნის რტო. მართლა, რომ ეს მწუხარების ქანდაკებაა, იმ მწუხარებისა, რომელიც გულს უსალბუნებს უკვე გამჭრალი მგონისის ხსოვნას“. Monde artiste სწერს: „იაკობ ნიკოლაძის „საქართველოს მწუხარება“ შესამჩნევად ცოცხალი, თანშეზომილი ნაქთებით, მკაფიოდ გამომეტყველი ღკავკასიის დიდის მგონის ილ. ქავჭავაძის ბიუსტი-პორტრეტი საუცხოვოდ არის დამზადებული“.

დღიქცია

(გაგრძელება. იხ. „თეატ. და ცხოვ.“ № 22)

III

გამოთქმა

ახლა გადავდივართ ასოების და სიტყვების საშეფოში. ძალიან ბევრს ჭკონია, კარგი გამოთქმა აღმოაჩნს ბუნებითვე აქვს დაყოფილი და აქ სწავლას, ხელოვნებას, არაერთი მწაშენელობა, ანუ ძალიან ცოტა—აქვსო. რასაკვირველია, ასეთი აზრი სწორე არ არის: კარგა გამოთქმას ისევე უნდა სწავლავ, როგორც ხმის განვითარებას და სუნთქვას. ტკბილად, მკაფიოდ გამოთქმა ძალიან ძნელია იმისთვის; ვისაც არ უსწავლია. მისხიბიისთვის გამოთქმა უმთავრესი სკანა უნდა იყოს. ვნახით ახლად, თუ რა მნიშვნელობა აქვს გამოთქმას, და როგორ შეიძლება შესწავლა.

ხშირად გამოეხიან ახლგაზღვრებისკენ, რომ ჩართულია ეს ტუბილი ეს არ არის, მიტომ რომ არსებობს **ყ, ც, წ.** არც ერთი ეს არ არის ტუბილი, ისეიც-კი, სდრც არ არსებობს ასეთი ასეთი, თუ მასზე არ ედგებით ტუბილად დაზარავს. უველამ ვიცით, რომ ფრანგული ეს ძალიან ტუბილი არის, მაგრამ რომ გაავით, როგორ დაზარავდებიან ამ ენაზე ბელგელები, მაშინ ახარს გამოივლიათ. ვისცნ გავგონიან ფრანგული ეს თვით საფრანგეთში და ბელგიაში, იმან იცის რადენად ცუდათ დაზარაობენ ბელგელები ფრანგულ ენაზე. იმ ენაზე, რომელიც ითვლება თვითნაღერ ენად ამ უკანასკნელეობის. შედარება-კი არ შეიძლება ამ ორ ხელხის. თვითან ბელგელები ამითან, რომ შარხაში ძლიან გავაგებინებთ სოღმო. ეს გადაჭარბებული არ არის, მართლაც ძლიან ცუდათ დაზარაობენ, არა აქვთ კარგი გამოთქმა; რასაკვირველია, უცხოელმა, რომელსაც სხვისაგან გაუგონია, ფრანგული ეს ტუბილია, რომ გაივას ბელგელები დაზარავი, გაკვირვებულად დარჩება. ასევეა ჩვენი ენაც. ძლიან, ძლიან ბევრი მიანახში ქართული ახლგაზღვრად, რომელიც ისე ცუდათ დაზარაობს, რომ... მაგრამ ამის თავი დავანებოთ, და ვნახოთ, როგორ შეიძლება ცუდის გამოთქმის გასწორება. უნდა გამოთქვით უველა ასეთი ძლიან ტუბილად, არ უნდა აჭრდეთ ძლიან თვითეულ ასოზე, და ამისთანავე ერთდროს მათი სიმღერი გამოთქმის. დაიწყოთ, რომ სცნაზე ხართ, იღაზარაკეთ ჩვეულებრივ ისე, როგორც ცნობრებაში, უბრდოდ, ნამეტნავად ერთდროს დეკლამაციას, და არ დაიწყოთ, რომ თვითეულ ასოს, თვითეულ სიტყვას კარგი და დამახი გამოთქმა უნდა, იცოდეთ რომ მხოლოდ კარგ გამოთქმულს შეუძლიან გაიტაცონ საზოგადოება; იცოდეთ, რომ კარგი გამოთქმა ჰკარგავს ხმის ნაკვს. ზორტკენ ხმა ცუდი ჰქონდა; მთხველს, გამოჩინილ მონველსაც არ ჰქონდა ბრწყინვალე ხმა, და არამც თუ საზოგადოების მათი სიტყვები არ ემსოდა, არამედ დიდ შთაბეჭდილებასაც ხდენდა. რათა? იმიტომ რომ მთ კარგი გამოთქმა ჰქონდათ. იყო საფრანგეთში გადე ერთი მსახიობი ანდროთ, მას არც ხმა ჰქონდა სეირანი და ამისთანავე ებელები ბეზმად ავლდა, და მთხველსაც ამისა, საზოგადოების ესმოდა უეველავე ასო, და ეს მხოლოდ მიტომ, რომ მას კარგი გამოთქმა ჰქონდა. რაღა შორს მოვლივართ, ავიდეთ ვღ. ადამიანთაში. ეცადეთ, კოლეგებო, ვისცნ ცუდი გამოთქმა გაქმნით—

მაღე გასწორით. ნუ გგონიათ, შეიძლება ავრე მოეუზადებულმა წასწიოთ წინ სმშობლო სცნა; უეველისევერს სწავლა უნდა, შრმა, შრმა და შრმა, ნამეტნავად სსცნოთ ხელფინებს.

მოდელი ვარჯიშობისა, რომელიც ნაჩვენები იყო ხმისთვის, აქაც გამოვადგებათ; იმდერეთ „აღარ ვიცი ვის მივინდო“; ათიხეთ ლექსები, მონახლავები, რაც გურდეთა მიმივად, აუჭარებელი, ეცადეთ მაგიოდ გამოთქვით თვითეული ასო.

რათს მსახიობისა, რომელიც ჰღეუვათ თავიანთი ხმის სიმღერე. თუ არ იციან კარგი გამოთქმა, ხმა ჰვლანავს ასოებს, ისე მდლან ხმით დაზარაობენ, ისე ევარიან, იმდენს ხმურდობენ კითხვისა და დაზარავს დროს, რომ სიტყვათ არც კი იმის. დაის გამოთქმის, ე. ი. მაგიოდ, ტუბილ გამოთქმის, ვამერე, დიდი, დიდი მნიშვნელობა აქვს. აი კიდევ ერთი მოდელი ვარჯიშობისა, რომელსაც გვადეკს დიდებული მსახიობი და მასწავლებელთა მასწავლებელი რენიე. მე ვთარებთ სიტყვა-სიტყვით მის მიმუარებად: „დადექით მომხარებით თქვენს მეგობრის წინ, და გამოთქვით სიტყვის თვითეული მარცვალი, ჩემად, სრულიად უხმოდ, ისე რომ თქვენს მეგობარს მარტო უფრებით კი არ ესმოდეს სიტყვების მნიშვნელობა, არამედ თვადებითაც, რადგან იგი იმდენს თქუ ისმენს თვადებით, რადენსაც უფრებით“. ა რენიე-ს შეთადრ. ამავე შეთადრს ხმურდებ ურე-მუნჯის მასწავლებლები, ხმა არ არის, მხოლოდ ჩურჩული (ლევუვე). ეჭვს კარეშე, რომ ასე გამოთქმის უფრო მეტი ძალა უნდა, ვიდრე მაშინ, როცა ჩვეულებრივ დაზარაობთ, რათ კარვად ისმოდეს სიტყვები, რადგან ხმის ამაღლებას, ასე უველ, ხმის ამაღლებას რენიე გვირძლავს. რასაკვირველია, ეს ვარჯიშობა შეგვიძლიან აკეთოთ მარტოდ მარტომაც. რათს ნაილად გავივით რენიე-ს შეთადრ, ავიდეთ მაგალითი. ვსთავით ალია ჰუაჰუაძის ლექსი:

ტეემ მოისხ ფთთლი,
 აკერ მერცხლი ჭეივის,
 ბაღში ვარდი ბოთლი და სხვა...

დაიწყოთ სრულიად უხმოდ, ჩემად, მაგრამ კარვით, მაგრამ გამოთქვით თვითეული მარცვალი: ტეე— მო-ის-ხ ფთ-თ-ლი ა-კერ-რ მერ-რცხ-ლი .სრ-რ-რ-ის, ბა-ღ-ში ვა-ხ-ი ბო-თ-ლი მე-რ-ის ღ-ე-ხ-ი-თ-ს-რ-რ-რ-ის, და სხვა. ამისთანავე ეცადეთ მეტი დონე მოანდომოთ რ-ს; როგორც ნაჩვენები იყო. დეკო ათი ბუკლეური სიტყვების გამოთქმა ასე სრულიად სკამარისა. ზირველ ხანებ-

ში. რასკვირეულია, დაიღვრება, გულისე ზატკოვთა, მკრამ ეს ტრევილი მალე გაივლის, გაქრება, არ გაქრება და არ გაივლის არსოდეს ამ ფარჯიშობის ნყოფით.

გამოჩენილი ბუფლე ერთ სღამოს თამაშობდა „კრიკანის ქალ“—ში ბერტრენს კრიკანის როლს. როცა მივიდა იმ ადგილს, იმ შესანიშნავ ადგილს, სცა ბერტრენს კრიკანეი გაიკვირს, რომ მას იუფლები მოჰქმნება, მსახიობი იწყობს მონოლოგს მადლის ხმით, და სულ მალე ხმაზე მიდის, შემდეგ უფორის კიდევ, მკრამ ბოლოს ხმა შემოკლებდა, მონოლოგის გათავისმდე ვერ კიდევ ორი სტრიქონი დარჩა. იგივე როგორ მოაქცა? დანარჩენი ორი სტრიქონი წაიკითხა მხოლოდ ტუჩების ცმცნებით, ე. ი. სიტყვებს ხმით არ ამბობდა, და აიბო სსოვრადღეს მხოლოდ ადრეცეპში მოიყვანა. „და არა მგონია ჰატრეცემულ ბუფლეს ჰქონდეს ოდესმე უკეთესი სცენა“ (ამბობს რეცენსორტი) სსოვრადღეს თვალბოთ ესმთა ორი უკანასკნელი სტრიქონის ფარჯიშობა, და ეს ამატომ, რომ ბუფლემ კარგად იტოდა გამოთქმა. სიმ სხედავთ რა დიდი მნიშვნელობა აქვს კარგად გამოთქმას, უნებოდ არ შეიძლება დაზარატი, მკრამ მარტო ხმა ადრეცეპში სკამარისი არ არის, სსურთა კარგა გამოთქმაც. სულარ ადრეცემებით ჰატრეცემულ კარგატეულს („დროესა“ 1909 წელი) რომ „მე ვერ არ მინახავს ჩვენს სცენაზე ტრევილი მოღაზრაკეო“. იმეცდნეთ, და გარწმუნებთ დარსკვლავთ უოველივი სიმეცეს. გიარჩებთ აგრედვე თქვენ რთლი წაიკითხთ თავიდან ბოლომდის რჩიეს მეთოდით, სკენებ-სკენებით, რასკვირეულია; მამინ დარწმუნებული იქნებით, რომ სიტყვებს კარგად გამოთქმავთ ამსთასნე ზეპირადე კარგა ტრეცდინებთ, და მორთ დღეს გაზრეების დიდ-თამანი რეცენსორტები არ ცისუველირებენ, ანუ უკეთ—არ გამოვლანდიავენ.

კიდევ ერთი რჩევა: ტუჩებლებით რომელიმე სიტყვის გამოთქმა, — გამოთქმით იგი რამდენჯერმე რჩიეს მეთოდით.

უკელ ეს ფარჯიშობა, როგორც ხმის, ისე გამოთქმის, სისტრეცტურად, უოველ დღე უნდა აკეთოთ, და უოველთვის.

უკელ ფარჯიშობა ერთად არ უნდა აკეთოთ, არ დაიდალოთ თავი; იმუშავებთ მისიმე, გულდადგენით, და ნამეტნავად არ „მიადრეწიხთ“, როგორც ამბობს სხელმე ცნობილი მთემატიკოსი ბატონი ზეტეკეო.

ნამდვილი ამბავი. ფარჯიშობა ძღანის ხშირად, თითქმის უოველთვის **რ**—ს მკვირად **ლ**—ს მკვირად ასოს ამბობენ. ეს, რასკვირეულია. ძღანის დიდი ნაკლია, და ვეველ მსახიობი ცდომობს გაიწოროს. ჰენათოს ტღამს ჰსტორად ეს ნაკლი, მკრამ მან მალე გაიწორას. აი რა შესანიშნავ ამბავს მოგვითხრობს ერნესტ დეკოვე; რომლის სინამდვილესც მეც ვაწერ ხელს. „ერთმა შესანიშნავმა მსახიობმა მამამ სსკვირეული მეთოდი, თუ როგორ გაიწორას ეს ნაკლი. იგი ჰერ ისევე ახლავდა იუთ, ნიჭიერი, და ერთს და იმავე დროს დასდევდა ორ კურდღელს დასტკრად. ეს ორივე კურდღელი მისთვის ერთი მორეცე ტიროვისა, და ერთი მორეცე მხელი დასტკერი იუთ. იგი მუშობდა ერთს და იმავე დროს. გამოთქმა ასო **რ**, როგორც **რ** მორე—დამობნეების ახლავდა ქღლის გული, რომელიც ბატეებით უეცრად. ექვსი თვე განუწყვეტლივ წავლობდა, სცოდავი, ერთხელაც და მორეცედაც, მკრამ **რ** რჩებოდა **ლ**—თ და ქალი ისევე ისე გასთხროდა იუთ. ბოლოს ერთს დღეს, ანუ უფრო სწორედ, ერთს სღამოს, ერთს სსათის ხეწინა-მოდარის, ადრესის, ჰო—არას თქმის შემდეგ მოუხიბდა გული თავის დღეცენიას... და ლამაზი არსება დასთხნმდა ცოლად გაუღლას. გუისთვის განარეულმა ოთხით ჩამობრინას კიბებოთ, და როცა მოვიდა შევიცართან, დაუვირას: „კარბო გამოდე“ სთქვა ეს და შემინდა: წარბოდეცინეთ... წარბოდეცინეთ **ლ**—ს მკვირ **რ**—ს ამბობდა, ნამდვილ **რ**—ს, როგორც იტღანისურთი **რ**. იქნას ეს შემთხვევა იუთ? „გახურე კარბო.“ ისევე **რ**, ნამდვილი **რ**, და შეტად განარეული გამავრად ქენაში. გზაზე ვირთავა დანახა... შეჰვივრას: ოჰ! „რა დიდი ვირთავა...“ კიდევ **რ**, ნამდვილი **რ**. არა ეს შემთხვევა ადრ იუთ, შემთხვევა ორჯერ არ შეიძლება. და სსლამდას გზა და გზა გაიძახდა: კარბოთ, რა ვირთავა, ვირთავა, ვირთავა, კარბოთ, მინდობთ, ვირთავა, ვირთავა, რ, რ, რ, ნამდვილ რ იუთ“. ვინ უშეველ მას? იმან, იმან, ვინც ატრე ბატეებით უეცრად, თუ ექვსი თვით მუშაობს? მანდა და მანდა დიდი ბეღიერი იუთ, ამბობდა დ—ს მკვირად—**რ**—თ და ქალსაც უეცრად. დავრქვთ ამ ამბავს: „სიუფრულის გავლენა გამოთქმაცე“.

გიორგი ჯაბადარი

ბერლინი

სახანძრო თეატრი

უანტიკლერი!

(შობაბედილიანის)

სანგრძლივი დღისის შემდეგ თბილისელები ვეღარსეთ როსტანის „მსტრულ ნარმოკობას“ **„ანტიკლერის** ხელვას სსსსხიბო თეატრში. მოგესხეებით ეველან ლანარაკობენ ამ ზეესხე: ლანარაკობს დიდი, ლანარაკობს ზატარა, მსწავლეული და უმეტარი, ხელოვანი და თინაჩი. ეველა ცდილობს რამე ფარული იდეა აღმოჩინოს ამ უსულთ ზეესხაში; ეველა ცდილობს დუთოლბეუდ „შალონორ რეტორიკას უდღუნას ხელოვანებისა და მსტვრობის დამამუხუნებელი დღისის გვარვანი.

სხვათა შორის, მეტველიერ „დამეტკარბეუვი“ ამ ზეესხის ხელოვითა და ედ. როსტანის „განსაცვიფრებულ თინილოგობურ და მსტვრულ“ აღდის გათავილწიებითა. მიუხედავად იმისა, რომ ამ ზეესხის მოსმენს ბოლომდე უოფლად შეუდლებელას ისე, რომ არ დაეკისოს, შე შანდ შეეუდ და „შანტე კლეური“... თხზვერ ბოლომდის ვინალე და მთავის-მიხე. თხზვერ მოვიწინდე მოქმისიებური ოფელი და თეატრადან დამრუებისას თხზვერად დავეკითხე ჩემს თავს: რა არის, რისთვისად და რისთვისად არის დაწერილი ეველედე ეს? ხეთუ თავით როსტანისათვის?!

„შანტეკლერის“ შინაარს მე აქ არ შეეუბე, ვინაღან უვეე კადმოცემული ეუო ჩვენს ჟურნალში, აგრადეე დაბეჭდილი გეკონდა ამ ზეესხის შესავალი და მსტეკლერის „ჭიბინი მზისაღმა“. არ შეეუბეები ანდ იდეურ შინარეს ზეესხისას, ვინაღან ძიება იდეის იქ, სდად მისი სსსსხიბ არ მთიბეება — ეს „განსართობი საქმე“ შვი მგის პრეფესორებისათვის მიმინდებია. არას ვიტევი აგრადეე „შანტეკლერის“ მსტვრულ დისკეასზე. მე დარწმუნებული ვარ, რომ ეს „მოწყეხილი კრიტიკოსები“ შეეკმინას ახლდ როსტანს ისევე, როგორც ბელანსკიმ შეეკმინას ახლდ ზეესხისა. მაგრამ უნდას უგარდადე, თუ მეტრედინებისა და ოსკარ ხოლდის „შანდრების გარეკან გამოხატულების სიღამაზისა და სიმტრევის, ხელოვნურ „სინერჯის“ ორიგინალობის შემდეგ, როსტანის „შანტეკლერი“ ღირს უსულოდ და უცხოდ მიზანია.

მე მინდა შეეუხეო მისიობობაკან „შანტეკლერის“ წარმოდგენას. სამართლიანობა მოითხოვს აღენიშნო, რომ მისიობობა უოველედე დღისიძებეა იმხარეს, რათა ზეესხის ჟურბეანი შობეჭდილებეა მოეხდინას. და თუ ამ მუყეითობისა და დავიერების შემდეგაც თეატრში მუოფეი ხლხბ მთქნარებას აბეებდს როსტანის ზეესხას, ეს გარემოება ამკარად მარწმობს, თუ რადეუნად არ კამეოფილებს ეს ზეესხა თანამედროვე აღმინანის ესთეტურსა და გონებ-

რეს მითხონილებათ. რჩება მსოლოდ პრეექტობრო, სტენსზე ჟურედ უნხაზი სსსსხაბა, მეტეოლოგი ევექტები, კეეუოვა. რჩება მსოლოდ ეროლოგეის-მიერ შეეხეზრად შესრულებული როლი შაშვისა, სმინრევის — მსტეკლერი, ჩარესეიანს — ხონობი და ზატარა მესტრო — წილია. რჩება მსოლოდ არა-სსსსამოფეო შობეჭდილებეა, როდესაც ხედუე რომ დუთოური ნიბეი ხელოვან მისიობის იხარეება ავგვარ კასრთობზე, ავგვარ უშინაარსო, დროისა და მითხონილებეათა მუყეფრებულ ნაწარმოებზე. რჩება, ვიმიერებ, მსოლოდ არა სსსსამოფენო შობეჭდილებეა, როდესაც გრძნობ, ან ერთი და ორი როსტანი ვვლუე აბეკეის მსსსარად სტენს და მუნ დამვედრებულ დუთორ მადლს.

ცისკარი
(ხუბი ირაკლი)

დაბახსოვლები

ჭიათურის სცენა

ბეგერი წუწუნერი მსმენია ჩვენი თეატრის დაქვეითებებზე, ბეგერი იერემიდა წამიკითხავს. — აღარ გვეზრდებიან მსახიობნიო. ბეგერი მინახავს სასოწარაკვეთილი ხელოვნების ტაძრადგან მომავალი. ეს გოლებმა, დიხაბც, რომ სამაროლიანია — მაგრამ ყველა ერთხარად არ გაიწყებლებათ...

ეს ოთხი თვეა ვავკირდები ჭიათურის სცენის მოყვარეების თამაშს, (კვირაში თითო წარმოდგენას აუცილებლად მართავენ), ვავკირდები და აღტაცებამში მოვდივარ. მიყვარს მათი გატაცებული საქმის სიყვარული, მიყვარს მათი ერთ-სულოვნება. ზატვის ცემ მათს თავდაბლობას. მათში არ არსებობს ინტრიგა, პაბლაუშობა, გაბერვა, მანია-გრანდიოზა, მამლაყინწობა. ყველა ერთად შეთანხმებული, შეხმატკობლებული, ერთსულოვნებით უსახილდლოთ, დაუზარელად ემსახურება წმინდა საქმეს. ინტელექტუალი და მალაროს მუშა, თბილადგოს მოსამსახურე და ვატარ-ნოქარი, შეერთებულად, ერთი ერთმანეთის დაუყვედრებლად ეწყვიან ჭაპანს.

ვაშა ჭიათურელ სცენის მოყვარეთ: მთ შესძლეს ის, რაც მოსალოდნელი იყო, მთ შექმნეს მუდმივი მაყურებელი უზარლო მალაროს მუშებიდანაცკი. მე არ ვსახლებ მათ სახელსა და გვარს — არ ვარჩე ერთი ერთმანეთისაგან არც ერთს... ისინი წარმოდგენენ ერთს თაიგულს, — თაიგულს-კი ერთ ნიარად ამშვენებს სურნელოვანი ვარდი და მწვანე გვირბა.

ყველა ერთადკარგა — ცალკე ცალკე-კი... დაქაქული. — ღმერთო ვაშარე. აბ. წ — ძე რეაქტორ-გამომცემელი იოსებ იმედაშვილი

ქ. ვ. დ. ლამაზიძის

ს-ა-ნ-ა-შ-ო-რ-ი-უ-მ-ი

კატარა ცემში

ბაკურიანის რკინის გზაზე, 4,400 ფ. სამალე

გ ა ი ხ ს ნ ე მ ა 15 ი მ ნ ი ს ს

ორის განყოფილებით, ერთი—საბავშვო, მეორე—ლიდებისთვის.
პირობების გასაგებად წერილით უნდა მიმართონ ბორჯომით პატარა ცემს ექიმს
ვახტანგ ლამაზიძეს. 10—1

სახალხო გაზეთი

ყოველ-დღ.
საპოლიტ.-
სალიტერატ.

გამოცემა, კვირეული სურათებიანი დამატებით.
წლიურად 8 მან. ნახევარ წლით 4 მან 50 კ.
რედაქტ.-გამომცემელი დ. ხრამელიაშვილი.სა
ადრესი: Тифлиси, Большая Ванкская
ул., № 12, Сем. Пашалашвили.

ავტორის თეატრი, ღირეკცია ამო-ხარაზიანისა

კვირას 13 იენისს

ქართ. ღრამ. დასის არტისტებისავან

ღალაკტი

ისტ. ლევენდი ღრამა
ა. სუმბათაშვილისა

თარ. გ. ყიფშიძის-მიერ

დასაწყისი საღ. 9 საათ.

ფასები 10 კ. 1 მ. ბილეთები იყიდება თეატრის კასაში
კონტრაზარკა არავის მიცემა. გამკე ვ. მატარაძე

სახალხო სახლი

ოთხვაათს, 16 იმნისს ქართ. ღრამ. არტისტები-
საგან, სცენის მოყვარეთა დახმარებით წარმოღ. იქნება:

ღა-კმა

ღრამა 5 მოქ. ღ 6 სურ.
გ. გუნიასი

საკონსერვატორი განყოფილება

მონაწილეობენ: ქ-ნნი ა. კარგარეთელი, ელ. ჩერქე-
ზიშვილი, მ. გ. მუსხელიაშვილი, ბ. ბ. ვ. მატარაძე, დ.
მგალობლიშვილი, კ. პულიძე, გ. ჩუბინაივი, ელიო-
ზოვი, შ. საფაროვი, ი. გრიშაშვილი, კულაშელი,
ანაშვილი, მისიურაძე, კახანაძე, ალექსიძე და სხვა...
ადგილების ფასი 10 კაბ-ან 1-მამედ. დასაწყისი სწო-
რედ საღ. 8 საათზე. ბილეთები იყიდ. თეატ. კასაში.

შურნალი „თ. ღ ცხ.“ იღმეს დასაბავშვად
გ ა ნ ც ხ ა დ ე ბ ე ბ ს

ქართული თეატრი და ბალი

ხუთშაბათს 17 იენისს 1910 წ.

პეტერბ. ქართ. სტუდენტთა სასარგებლოდ

კ. ფოცხვერაშვილისა ღ ა. წუწუნავას თაო-
სნობით გაიმართება არა ჩვეულებრივი

წარმოდგენა—გართობა—სეირნობა

I პ ი რ ი მ ე ე

მუსიკა კ. ფოცხვერაშვილისა, სიტყვები შ. დადიანისა

II ზეინაბისა და ოთარბეგის გასამართლებ

შარაიე Par-Don-ისა

ისპანელი მოცემაზე M-LLE (ცერო
სასაცილო გართობა

ბოჰათა გუნდი ნატაშიოსი

III უმარბმბარი ყირკი

კლოუნები, მოქიდავენი, ჯამბაზები და სხ.

მიიტყაყუები, ბაღში სეირნობა

რგოლთა სროლა, პიეშო, კანფეტი და სხ.

სეირნობა დაწყება ნაშუად. 6 საათზე, წარმოდგენა:
—8 1/2 ფ. დასი—ბაღში შესასვლ.—ლიდებ. 30 კ
პატარ. და მოწაფეთა 15 კ. თეატრში 2 მ. 60 კ.—40 კ
რეცისორი ალ. წუწუნავა

დასახლისი კნ. ელ. ვახტ. ვაჩნაძის;